

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדַּת יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוע פִּנְחָס תשפ"ו

קְדוּשַׁת הַמַּחֲנֶה, סוּכָה, מִשְׁכַּן, אֹהֶל וְאָרֹן

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

קשר בין איש ואשה, על פי ההלכה, נוצר כתוצאה של מעשה קידושין מלשון קדושה. קשר קדוש זה מאפשר לזוג לבנות בית שהשכינה שורה בתוכו כמאמר חז"ל: "דריש רבי עקיבא: איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן" (סוטה דף יז ע"א). בפרשיות האחרונות מצינו דוגמאות לכאן ולכאן.

מצד אחד, התפעלותו של בלעם הרשע: "מה טובי אֶהְיֶה יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ"ד, ה). כשחיים באוהל בקדושה ובטהרה, הוא הופך להיות משכן לשכינה.

מצד שני, החטאת בני ישראל בבנות מואב וההצמדות (מלשון צמד) לבעל פער בשיטים, מסמלים את הכיוון ההפוך. בימי מלחמת מצווה החובה לצאת למלחמה היא הרמה הגבוהה ביותר, "אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה". החובה לשמור על קדושת המחנה גם היא עולה לרמה הגבוהה יותר.

ננסה בדברינו להציע הסבר חדש לתוכחה שהוכיח אוריה את דוד, תוך שימוש ברמזים מסוג זה. כאשר דוד המלך ניסה לשלוח שוב ושוב את אוריה לביתו, ענה אוריה לדוד בתשובה חריפה וגם זהירה, דברים נכוחים וברורים אבל בלי להיכנס למלכודת של "מורד במלכות". הוא פתח את דבריו במילים הבאות: "וַיֹּאמֶר אֲנִיךָ אֶל דָּוִד הָאָרֹן וְיִשְׂרָאֵל וַיהוָה יִשְׁבִּים בְּסֻכּוֹת" (שמואל ב' י"א, יא).

חז"ל בירושלמי שאלו: "והלא ארון בציון היה? ... ותרצו: "סכך (=סוכות) שהיה בקירו שעדיין לא נבנה בית הבחירה" (מסכת סוטה פרק ח' ה"ג). (הארון היה בעיר דוד במבנה זמני - אהל-סוכה). לפי חז"ל, אוריה לא הזכיר את מיקום הארון מבחינה גאוגרפית, אלא התייחס למצב רוחני, ורצה לרמוז לדוד כי במעשהו הוא גרש את השכינה, כביכול, ואולי אפילו עיכב את בנין המקדש והכנסת הארון לקודש הקדשים.

נפרש שיחתנו, הארון הוא סמל להשכנת השכינה. ה"חומש השישי" מלמדנו כי השכנת השכינה על מחנה ישראל, שתלויה בקדושת המחנה שהארון מסמל, היא התנאי להצלחה במלחמה ולניצחון על משנאי הקב"ה - שונאי ישראל: "וַיְהִי בְּנֹסֶע הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִוְּמָה יִקְרָק וַיִּפְצֹצוּ אֲנִיךָ וַיִּנָּסוּ מִשְׁנָאִיךָ מִפְּנֵיךָ: וַיִּבְחָה יֹאמֶר שׁוּבָה יִקְרָק רַבּוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י', לה-לו).

הכרובים שעליו, הם סמל להשכנת השכינה. כשפניהם איש אל אחיו, משמעותו: "ישראל עושים רצונו של מקום" (בבא בתרא דף צט ע"א). ויש בהם גם רמז לכך שיחסי אישות בקדושה ובטהרה הם בבחינת: "זכו שכינה עמהם" (עיינו יומא דף נד ע"א/ע"ב). לאחר שאוריה הזכיר את הארון בפני עצמו, על כל מה שהוא מסמל, הוא הוסיף: "וַיִּשְׂרָאֵל וַיהוָה יִשְׁבִּים בְּסֻכּוֹת". הציון של סוכות יתפרש, כי אוריה רמז לדוד על עניין השכנת השכינה.

הסוכה, גם היא, רמז למצב של ישיבה תחת כנפי השכינה, 'בצלל דמהימנותא', תחת ענני הכבוד (הקשר בין הסוכה, ענני הכבוד והשכנת השכינה מפורש בנבואת ישעיהו פרק ד' ה-ו). זהו הענן שהיה קשור מעל לאהלה של שרה אמנו, ומאז כל משפחה יהודית שואפת לכך שה'יוד' של האיש תתחבר ל'הא' של האשה.

אוריה שלח מסר לדוד כי מעשהו רחוק כרחוק מזרח ממערב, ממה שסימלו הארון והכרובים שעליו. בתוכחתו הוא זעק: המעשה שעשית לא משתלב ברעיון של קדושת המחנה, לא בניסיון להשכין שכינה וגם לא בתוכניות לבנות את המקדש!! בשלב זה, דוד עדיין לא היה מוכן לשמוע את הזעקה.

(עיינו בספרי "צפנת ישעיהו" על פסוקים אלה, עמ' 131. ובאופן מפורט בספרי "צפנת שמואל" חלק ב', עמודים 132-133. ניתן לקבל את החומרים ע"י משלוח דוא"ל ל: info@eretzhemdah.org).

הבה נתפלל כי נזכה לעוד בתים יהודיים, של איש ואשה שהענן קשור על ביתם.

נוסיף ונתפלל כי קדושת המחנה תקבל מקום, עוד יותר חשוב, בשיקולי הרשויות וגם אצל מפקדי הצבא.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִי לֹוי זְשֵׁמַת			הרב משה מרדכי ארנרייך			לְעִינֵי הַנוֹפְלִים בַּמַּעֲרָכָה לַהֲגַנַּת הַמּוֹלַדֶּת הַיִּיֶד		
הרב ד"ר ג'רי האכבוים	י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל ושלומית אהרונים	מר משה וסרצוג	י"ד בכסלו תשפ"ג / ט' בחשוון תשפ"ו	הרב יהושע רוזן	הרב ישראל רוזן	הרב שלמה מרזל	י"ב באייר תשע"א
מר שמואל וגב' אסתר שמש	י"ז בסיוון / כ' באב	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן	הרב ראובן וחייה לאה אברמן	ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	י"ג בחשוון תשע"ח	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן	י"ב באייר תשע"א	ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א
הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל	ט' בכסלו / ט"ז אלול	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד	הרב שמואל כהן	מר יצחק וגב' נעמי טרשנסקי	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן	י"ח באדר א' תשע"ד	י"ב באייר תשע"א	י"ח באדר א' תשע"ד
ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל	י"ח באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי	דוד צבי טרשנסקי	י"ב באדר א' תשע"ד	י"ב באייר תשע"א	י"ח באדר א' תשע"ד
גב' ג'וליה קושיצקי	י"ט באדר ב' תשפ"ב	גב' מירה קושיצקי	גב' בלהה מרמרוש	גב' בלהה מרמרוש	מר אלישע בן רבקה	י"ב באדר א' תשע"ד	י"ב באייר תשע"א	י"ח באדר א' תשע"ד
י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב	י"ט באדר ב' תשפ"ב

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St., Jerusalem

WWW.ERETZHEMDAH.ORG / Tel: 02-5371485 / info@eretzhemdah.org / טל: 02-5371485

חֲמַדַּת הַכִּשְׁרוֹת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנר יצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

איסור שנגע בצלי

בטורים האחרונים עסקנו בחום הדרוש בכדי שטעם יעבור וישפיע על מאכל. טרם ביררנו היכן האוכל משפיע. לדוגמא: נניח שחמאה נופלת לסיר מרק עוף. המרק חם ואין אפשרות למצוא את החמאה, וממילא אנו מניחים שהחמאה מתערבבת ונותנת את טעמה באוכל שבסיר, וטעם זה כבר לא יסור. אך אם יש פי ששים מרק ביחס לחמאה, נאמר שטעמה בטל במרק.

אך אם נתח בשר נמצא על המנגל, וחמאה נופלת עליו, לכאורה צפוי שהחמאה תישאר ותשפיע על המקום עליו היא נפלה. דבר זה עשוי לגרור קולא וחומרה: מצד אחד, לכאורה החמאה אוסרת באופן מקומי, ויתר החתיכה לא תסייע לבטל את טעמה. בסיר בו האוכל מתבשל כל יתר האוכל בסיר נחלץ לסיוע בביטול החמאה שנפלה. אך בחתיכה אין הצדקה להניח שהאיסור בטל ביתר החתיכה. מנגד, לכאורה כשם שיתר החתיכה אינה משפיעה על החמאה, החמאה גם אינה משפיעה על יתר החתיכה. אם אין פי ששים בתבשיל יחסית לחמאה שנפלה, התבשיל כולו ייאסר. אך לכאורה ביחס לחתיכה צלויה אין סיבה לאסור את שאר החתיכה. במסכת חולין (דף צו ע"ב) אומר שמואל שירך שנצלחה כמות שהיא, יחד עם גיד הנשה שבה, קולף עד שמגיע לגיד. מלשון הרמב"ם עולה שכאשר מדובר בצליה, רק הקליפה (השכבה המינימלית שניתן להסיר אותה כחתיכה אחת) שסביב האיסור תאסר. לכאורה משמע שאם חלב נופל על חתיכה שעל האש, יש לקלף את האזור עליו נפל החלב, ורק הוא ייאסר.

אך הרא"ש מצטט את הגמרא במסכת פסחים (דף עה ע"ב). את קרבן הפסח יש לצלות, ללא נוזלים כלל. עד כדי כך שאם רוטב "קופץ" מהבשר עצמו לכלי בו צולים, וחזר אליו – יש ליטול (לחתוך "כדי נטילה" – כ-2 ס"מ) את הבשר הזה. שואל הרא"ש: מדוע במסכת חולין משמע שדי בקליפה (2 מילימטרים בקירוב) ואילו במסכת פסחים מדובר על נטילה (2 סנטימטרים – פי 10)? הרא"ש מציע שמא יש הבדל בין גיד הנשה, שהוא יבש מאוד, ולכן טעמו משפיע החוצה מעט, לעומת נוזלים שמחלחלים מעבר לקליפה. אך נטייתו היא לומר שבגמרא במסכת חולין יש תיאור של קילוף של הבשר, ואין ללמוד מכך על הכמות שנאסרה. מנגד, הרשב"א מגן על הרמב"ם ואומר שהמקרה של פסח הוא מקרה ייחודי, אבל ככלל יש לאסור קליפה בלבד. נסכם: שלוש שיטות בראשונים:

- א. **הרמב"ם והרשב"א**: צלי אוסר כדי קליפה (והמקרה של פסח הוא מקרה ייחודי).
- ב. **הצעה של הרא"ש**: יש להבחין בין גיד יבש, שאוסר קליפה, ונוזל, שאוסר כדי נטילה.
- ג. **מסקנת הרא"ש**: בכל האיסורים יש לאסור כדי נטילה (ואין לדייק מניסוח הגמרא במסכת חולין).

השולחן ערוך (יורה דעה סימן קה סעיף ד) מכריע כשיטת הרא"ש למסקנה.

אך נראה שעדיין התמונה עדיין אינה פשוטה כלל:

בהמשך הסוגיה שם רב הונא אומר שאם בטעות צולים גדי בלי להוציא את החלב – אסור לאכול אפילו מהאזניים (הרחוקות מהחלב). מקשים על כך ממעשה ברבי יוחנן בו אכן צלו גדי לפני שהסירו את החלב ממנו, ורבי יוחנן התיר לקלף את הבשר ולאכול, משמע כפי שאמר שמואל, שיש לאסור קליפה (או נטילה) בלבד! הגמרא מכריעה: עקרונית חלב מפעפע, אך שם היה מדובר בכחוש¹.

ר"ת מבאר שמדובר בגדי כחוש. החלב של הגדי הכחוש פחות מתפשט (השומן שלו פחות שומני – פחות רווי), ולכן הוא אוסר את סביבתו הקרובה בלבד.

הרמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה לב) פוסק שאם צלה את הגדי עם החלב שבו אי לאכול אותו כלל, מכיוון שהחלב מתפשט ונבלע בכל האיברים. אבל אם מדובר בגדי כחוש, בו יש פי ששים בשר גדי יחסית לחלב – קולף ואוכל את הבשר. מדברי הרמב"ם עולה כך: חלב הוא חומר שומני, שאינו נשאר במקומו, אלא "נמש" ומתפשט, פנימית, בכל הבהמה. המשמעות היא שיש להתייחס לחלב כמו בישול: כשם שאם נופל חלב לתבשיל, אסור לאכול את כולו אם אין בו פי ששים, כך אם החלב נותר בבהמה, אסור לאכול אפילו מראש אזנו. אך ההיפך גם נכון: אם יש פי ששים בתבשיל, כל התבשיל מותר, כך גם אם יש פי ששים בשר גדי יחסית לחלב, מותר לאכול את כל מה שרחוק כדי קליפה ממנו.

הרשב"א לוקח את דברי הרמב"ם עד הקצה: במידה ויש פי ששים, אין צורך גם לאסור את הקליפה סביב החלב, מפני שהחלב כבר התערבב בשאר הבהמה!

אך הרא"ה אומר שיש בעיה בשיטה הזאת: כאשר מדובר בתבשיל, הנוזלים, חוקי הדיפוזיציה, מתירים לנו להניח שהחומר שהתערבב משפיע על כל התבשיל בסיר כולו באותה מידה. אך כאשר מדובר בצליה, מה מכיוון את החלב להיכן להתפשט? במה יוודע שהחלב לא זלג לכתף של הגדי ונשאר שם? ממילא אם מדובר בחלב המפעפע בחתיכה, לעולם נאסור את כולה, וביטול בששים לא יועיל!

השולחן ערוך (סימן קה סעיף ה) פוסק את דברי ר"ת, לפיהם לבהמה כחושה מאוד אין חלב שמתפשט בשאר הבהמה. לאחר מכן הוא פוסק את דברי הרמב"ם – שאם יש פי ששים, האזור סביב החלב נאסר. אך כאמור, הוא פוסק כדברי הרא"ש, ולכן אוסר כדי נטילה סביב מקום החתיכה.

הרמ"א (שם) מסיים ואומר שבפועל יש לנו בעיה: איננו בקיאים לדעת מה שמן ומה כחוש. ולכן עקרונית יש להחמיר לשני הכיוונים: לוודא שיש ביטול בששים. אם אין ביטול בששים, הבשר כולו ייאסר. וגם אם יש ביטול, לאסור כדי נטילה סביב החלב. הפרי מגדים (שם ס"ק יא) מביא בשם ספר מנחת כהן שיש לקחת בחשבון שדברי הרמ"א הם חומרה. כלומר: אם ברור לנו שמדובר בחלב שמן, מדינא יש ביטול בששים, ואיסור כדי נטילה זו חומרה. נפקא מינה אם איננו יודעים היכן האיסור: אין צריכים לחשוש שמא הוא בכל מקום בבשר, מפני שהוא כבר התפזר בכולו ובטל. במקרה מקביל בו ברור לנו שמדובר באיסור

כחוש, עלינו לאסור את כל כדי הנטילה שיתכן שהאיסור הגיע אליו. בדומה לכך הפתחי תשובה מביא בשם שו"ת שמן רוקח את השאלה הבאה: מה קורה אם אחרי שצלו, והיה פי ששים בחתיכה יחסית לאיסור, בשלו את החתיכה בתבשיל בלי לקלף? אם להערכתנו מדובר בדבר שמן, הרי שהוא בטל בששים. אך אם להערכתנו מדובר באיסור כחוש, יש לשער אם יש פי ששים מאותו כדי נטילה שנאסר.

בפעם הבאה נבחן מה הדין אם האיסור אינו שמן, אך ההיתר שמן, ונתחיל לברר מה הדין אם החתיכה נוגעת במאכל המתבשל.

¹ הגמרא מציעה תירוץ נוסף שלא נעסוק בו.

info@eretzhemdah.org ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

[ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב](#)

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Quito, Ecuador

קייטו, אקוודור

סיון, ה'תשנ"ה

טיול ונופש בימי "בין המצרים"

שאלה

האם מותר לצאת לטיול או נופש משפחתי בתקופת "בין המצרים", לפני ראש חודש אב. האם ניתן להתחשב בכך שזה הזמן היחיד השנה שבו יש לנו אפשרות לצאת לנופש?

תשובה

מותר לצאת לנופש ולטיול משפחתי בתקופת "בין המצרים"¹, אך יש שנוהגים שלא לצאת לדרכים שלא לצורך מיוחד מר"ח אב ואילך².

¹ עיין בשו"ע אורח חיים (סי' תקנא). אמנם מצינו שם (סעיף יח) שלא לילך יחידי בתקופה זו מסוף ד' שעות עד סוף ט' שעות, משום שבהם קטב ומירי שולט, וב"משנה ברורה" (שם סק"ב) המוסיף שגם לא לילך בין חמה לצל, ונראה שעל זה נאמר, "כל דקפיד קפדי בהדיה, ודלא קפיד לא קפדי בהדיה" (פסחים ק ע"ב).

² פוק חזי מאי עמא דבר. ויש שתי אפשרויות להסביר את מנהג העולם: א. כדין מיעוט משא-ומתן, עיין שו"ע אורח חיים (סי' תקנא סעיף ב) ו"שער הציון" (סי' ק א) ועיין עוד "גשר החיים" (ח"א פרק כא, סעיף ט) לאסור לאבל בתוך לצאת לטיול בשיירות גדולות. ב. הם חשים יותר לסכנה הנזכרת, בהערה 1.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת לכרכים ד-ט:

הרב זלמן נחמיה גולדברג

הרב נחום אליעזר רבינוביץ

הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

info@eretzhemdah.org ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	של שאל בן יפה
רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	עודד בן חיה	דוד בן רחל
שלמה בן שולמית	ר' יצחק בן בריינדל גיטה	מינדה לאה בת ליפשה	חוה ראנלה בת פיילא
יוסף בן רות	שלמה בן ביילא	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	רבקה בת שרה בלה
			יצחק בן רינה